

An Investigation of Values in Turkish Textbook (5th Grade) a Valuable Education Approach

Mehmet GÜL¹

Ministry of National Education, *Orcid ID: 0000-0003-1739-079X*

ABSTRACT

Values are significant guide to make sense of individual's life. The individual decides on good and bad whereby them. They act an important role in determining the standarts of individual's life and in their efforts to keep up with norms existing in society. Students gain the values in family, in environment, at school, on media. Recently existing of values in the textbooks ,which has been indispensable with the importance of values education, has become one of the curious topics. Today the aimed values given to the children are being tried to be acquired, especially in the textbooks at schools. In this study, the values in the textbook of 5th grade Turkish classroom were tried to be determined by the qualitative research methods. While textbook's sentences were being examined using document review, were benefited from values of codes made by Schwarts before. To obtain statistical knowledge of value, SPSS 22 programme was used. According to the result of the research, there is no homogeneous structure in the theme distribution of values. It is seen that whereas some values take place in specific theme, others do not. When we look at the values in the textbook, the most frequently used values are universalism, success and happiness. The least value in the book is power, fit and benevolence. According to the study result, it has been suggested that the values in the themes should be distributed homogeneously and the theme-value harmony should be more regular. Also, meanwhile the values presented in the book as a gain, it has been suggested that especially the general aims of Turkish National Education should be considered.

Keywords: Values Education, Turkish Education, Course Book Review

Suggested Citation

Gül, M. (2017). An investigation of values in turkish textbook (5th grade) a valuable education approach, *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78. DOI: XXXXXXXXXXXXXXXX

Erciyes University, Faculty of
Education, Kayseri/TURKEY

*Erciyes Journal of
Education (EJE)*

DOI: XXXXXXXX

SCREENED BY

Article History

Received : 16.10.2017

Accepted : 23.11.2017

Published : 25.11.2017

1. Teacher, Ph.D. Student, mehmetgul3801@gmail.com

Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin (5. Sınıf) Değerler Eğitimi Yaklaşımıyla İncelenmesi

Mehmet GÜL¹

Milli Eğitim Bakanlığı, Orcid ID: 0000-0003-1739-079X

ÖZET

Değerler bireyin hayatı anlamlandırmasında önemli bir kılavuzdur. Değer sayesinde birey iyiye ve kötüye karar vermektedir. Bireyin kendi yaşam standartlarını belirlemesinde ve toplumda var olan normlara ayak uydurma çabasına girmesinde değerler etkin rol oynamaktadır. Öğrenciler değerleri aile, okul, çevre, medya gibi farklı ortamlarda kazanmaktadır. Son yıllarda değerler eğitimine verilen önemle birlikte eğitimin vazgeçilmez bir aracı olan ders kitaplarındaki değerlerin varlığı merak edilen konulardan biri olmuştur. Günümüzde çocuklara kazandırılması amaçlanan değerler özellikle okullarda ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmada Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı'ndaki değerler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Ders kitabındaki cümleler doküman incelemesi ile çözümlenirken daha önceden Schwartz'ın hazırladığı değerler kod listesinden faydalanılmıştır. Kitaptaki değerlerin istatistiksel bilgilerine ulaşabilmek için SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre değerlerin temalara dağılımında homojen bir yapı görülmemiştir. Bazı değerler belirli temalarda çok yer alırken kimi değerlere aynı temada yer verilmediği gözlemlenmiştir. Ders kitabının tamamındaki değerlere baktığımızda en fazla yer verilen değerlerin evrenselcilik, başarı ve hazırlık olduğu belirlenmiştir. Kitapta en az yer verilen değerlerse güç, uyma ve iyilikseverliktir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak Temalarda yer alan değerlerin homojen şekilde dağılması ve tema-değer uyumunun daha düzenli olması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca değerlere kitapta kazanım olarak yer verilirken özellikle Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçlarının dikkate alınması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Ders Kitabı İnceleme

Önerilen Atıf

Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi, *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78. DOI: XXXXXXXXXXXX

Erciyes Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE

*Erciyes Journal of
Education (EJE)*

DOI: XXXXXXXX

SCREENED BY

Makale Geçmişi

Gönderim : 16.10.2017

Kabul : 23.11.2017

Yayınlanma : 25.11.2017

1. Öğretmen, Doktora Öğrencisi, mehmetgul3801@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Values are a crucial guide in understanding the lives of individuals. Values are characteristics that make people human and at the same time socialize. Individual values play an important role over time in the development of social values. Social values have a large share in maintaining the existence of national values. Finally, the individual has a positive sense of the existence of all these values in creating universal values. By value, the individual both sets his or her own standard of living and tries to keep up with norms that exist in society. Values are important concepts that affect our personality development and enable us to interpret events and also affect our culture that we will transfer from the past and into the future. Students learn values in different settings such as family, school, environment, media. Values are first earned in the family, then in the school and in the environment. One of the most important tools of value-at-school is textbooks. Through the textbooks children are confronted with different life and culture scars and interpret them in their own world of meaning. In recent years, with the importance given to education of values, the existence of values in textbooks, an indispensable tool of education, has become one of the curious topics. Especially in the textbooks, the students internalize the values in the program through appropriate texts.

Purpose

By this work, it was aimed to describe the existence, frequency and the distribution of the values in the 5th grade Turkish Textbooks of the Middle School, and to shed light on later studies.

Method

In this study, the values in the 36 texts of 8 different topics in the 5th grade Turkish Textbook of Middle School were tried to be determined by qualitative research methods. SPSS 22 program was used to access the statistical information of the values in the texts. Codes were analyzed as an analysis unit when the study was conducted. While the codes were examined using a document review, the code list which had previously been prepared by Schwartz (1996: 122-123) was used. In the study a week's search, the texts in the textbook were examined twice and the values were coded. Values of four randomly selected texts were coded for four experts to confirm the authenticity of the codes and the reliability of the investigations. According to the form developed by Miles and Huberman (1994: 64) ($\text{Reliability} = \frac{\text{Consensus}}{\text{Consensus} + \text{Consensus}}$), the reliability coefficient was found to be 0.83. According to Miles and Huberman, reliability should be better than 70%.

Findings

It is seen that universalism (18.4%) is the highest value in the 5th grade Turkish Textbook. The second and third highest values were success (13.7%) and hedonizm (13.2%). These three values approximately corresponded to half of all values (45,3%). The least cited value in the book is the power value (4.4%). This value was followed by compliance (6.2%) and benevolence (6.5%). When we look at the distribution of values in the book, we can not see a homogeneous distribution. Some values (universalism) are given too much, while some values (power) are given very little.

The frequency of values used when looking at "Citizenship Consciousness" is as follows: Benevolence (18.8%), security (18.2%), hedonism (11.8%); It is traditionally the least processed value (3.5%). When we analyze the theme of "National Struggle and Atatürk", the frequency of the values used is as follows: security (24.4), hedonism (17.6%), arousal (14.3%); The least is the kindness of benevolence (0.8%). When the theme of "National Culture" is examined, the most processed values are as follows: traditionality (24,8%), hedonism (17,1%), universalism (14,3%). There is not evident arousal value (0%). When the fourth theme "Science and Technology" is examined, the most emphasized values are universalism (38,4%) and self orientation (34,2%); hedonism, arousal and compliance were not observed at all. When we examine the theme of "We and Our Values" which is directly related to this research study, the most cited values are: tradition (32.5%), success (23.3%), compliance (9.2%). The least cited one is self-orientation (1.7%). When the theme "Art and Society" is examined, the frequency of the values used is as follows: success (25,8%), hedonism (25%), compliance (12,1%); It was observed that power (0%) value was never mentioned in this theme. When the seventh theme "Health, Sports and Game" is examined, the frequency of the values used is as follows: arousal (38,2%), compliance (16,2%), self-orientation (11,8%); Power (0%) and traditionality (0%) were not mentioned in this theme. When the last theme "World and Environment" is examined, the frequency of the values used is as follows: universalism (64,3%), success (11,3%); Power (0%), arousal (0%) and compliance (0%) were not observed.

Discussion & Conclusion

Values education is a field that has been frequently studied over recent times. Concepts that have an important place in abstracting and understanding the world they live in, which they constantly meet in the family, in the environment and in the school with the arrival of the individual in the World. Values are relevant to what is considered valuable. For children who are trying to learn to socialize at a young age, formal education should be given to schools in order to build a quality value structure. The values that students are expected to acquire are provided with texts in textbooks. Teaching these values to the students through the texts in the Turkish lessons and enabling them to apply them in their lives will provide more effective and more qualified education to the students (Güven, 2014: 89). When we look at the distribution of all the values in the 5th grade Turkish coursebook in this research, it is observed that the values are not distributed homogenously. The most common values are universalism, success and pleasure. These values account for about half of all values (45,3%). The least value is the value of power, compliance and benevolence. These three values account for 17.1% of all values in the theme. When we look at the studies on this subject, it is seen that all the values are not processed in the textbooks of the Turkish textbook and the processing rates are rather different from each other (Aral, 2006, Doğan and Gülüşen, 2011; Aktaş ve Çelikipazu, 2011).

GİRİŞ

İnsanlar yaşam içerisinde zihninin kavrayabildiği birçok şeyi anlamlandırma güdüsüyle hareket etmektedir. Bireyin yaşamı anlamlandırmasında kendisine yardımcı olabilecek araçların önemli kısmını değerler oluşturmaktadır. Türkçe Sözlük'te değer, "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet" biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2011: 607). İnsan hayatında somut nesnelere değeri olabildiği gibi soyut kavramların da değeri olmaktadır. Değerler eylem ve davranışlarımızın yerindeliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakliliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlardır (Hökelekli, 2011: 285). Değerler insanı birey yapan ve aynı zamanda toplumsallaştıran özelliklerdir. Değer sayesinde birey hem kendi yaşam standartlarını belirlemede hem de toplumda var olan normlara ayak uydurma çabasına girmektedir. Değerler iyinin, gerçeğin ve doğrunun ne olduğuyula ilgili kararlarımıza rehberlik etmektedir (UNESCO, 2010).

Bireysel değerler zamanla toplumsal değerlerin inşasında önemli rol oynamaktadır. Toplumsal değerler ise ulusal değerlerin varlığını sürdürmede büyük paya sahiptir. Son olarak bireyin evrensel değerleri oluşturmasında tüm bu değerler bireye yardımcı olmaktadır.

Değerler kişilik gelişimimizi etkileyen, olayları yorumlamamızı sağlayan aynı zamanda geçmişten gelen ve geleceğe aktaracağımız kültürümüzü etkileyen önemli kavramlardır. İnsanlar değerler sayesinde kültür birikimini geleceğe taşımada büyük kolaylık yaşarlar. Örneğin, geleneksellik değeri içerisinde geçmişteki bayram alışkanlıklarını devam ettiren biri gelecek kültür mirasına da bu değeri hediye etmektedir.

Değerler eğitime Millî Eğitimin Temel Kanunu'nda da şu şekilde yer verilmektedir: "Türk milletinin bütün fertlerini beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde geliştiren bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek gerekmektedir" (2006:1).

Öğrenciler değerleri aile, okul, çevre, medya vb. farklı ortamlarda kazanmaktadır. Değerler ilk olarak aile içerisinde daha sonra okulda ve çevrede kazanılmaktadır. Okulların bireylere olumlu davranış eğilimlerinin kazandırılması, geliştirilmesi ve sürdürülmesinde önemli bir görevi vardır (Hökelekli, 2011: 293). Okullar bireylere doğru seçimler yaparak yaşamlarında yükümlülüklerini yerine getirme yetisi kazandırma rolü üstlenmiştir (Acat, 2012: 137). Okullar, gençlerin karakterine ve ulusun ahlaki sağlığına katkıda bulunmak için ellerinden geleni yapmalıdır (Lickona, 1991: 5). Ulusların birçoğu karakter ve değer eğitimi okullar vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Değerler eğitime sistematik bir şekilde eğitim programlarında yer verilmesinin temel nedeni, bireyin değerlerin kazanımında aile, dinî gruplar, teknolojik araç gereçler ve akran grupları arasında yaşadığı karmaşadır (Güven, 2014: 30). Yaşam sürecinde bu gibi çoklu uyaranlarla karşılaşan öğrencilerin eğitimde istedik değerleri kazanabilmesi için planlı programlı bir eğitim yaşantısı içerisinde olması gerekmektedir. Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesinin değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir (MEB, 2017: 7). Okullarda değer eğitimi çok boyutlu bir yapıdadır bu nedenle "okulda eğitim ve öğretimin kalitesini artırmak ve temel değerleri vermek için okul personeli birlikte çalışmalıdır" (Hawkes, 2009: 108).

Okulda değer kazanımının en önemli araçlarından birisi ise ders kitaplarıdır. MEB'e göre ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri planlı ve düzenli bir biçimde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak dersin hedefleri doğrultusunda öğrenciyi yönlendiren ve eğiten temel bir ortamdır (2008: 1). Ders kitapları çocuğa eğitim ve öğretimde yön veren, çocukta farkındalık yaratan en önemli materyallerdendir (Çakır, 2013: 1172). Ders kitapları sayesinde çocuklar çok farklı yaşam ve kültür öğeleriyle karşılaşarak bunları kendi anlam dünyalarında yorumlamaktadır.

Türkçe eğitiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dil becerilerini kazandırmada, dil bilgisi alanında yeterlilik sağlamada ders kitaplarının önemli bir işlevi vardır. Bu becerilerin dışında öğrencilere değerler eğitimi vermek için de ders kitaplarına başvurulmaktadır. Özellikle ders kitaplarındaki kazanıma uygun metinler vasıtasıyla öğrenciler programdaki değerleri içselleştirmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler içerisinde değerler eğitime atıf bulunmaktadır. Bu değerler şunlardır:

- Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır (2. Madde).
- Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır (3. Madde).
- Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır (4. Madde).
- Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır. (5. Madde).
- Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır (15. Madde).
- Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşınmalıdır (16. Madde).
- Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (17. Madde) (MEB, 2006: 56).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2015: 4).

Ayrıca 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında da "Türkçe Dersinde Değerler Eğitimi" ayrı bir bölüm olarak yer almıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan 8 farklı temadaki 36 metin içerisindeki değerler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi

içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım, Şimşek, 2008: 187). Ders kitabı içerisinde yer alan temalar ve metinler şunlardır:

Tablo 1. Metinler ve Metin Türleri

1. Tema / Vatandaşlık bilinci	Metin Türü	2. Tema / Millî Mücadele ve Atatürk	Metin Türü
Padişahın Kulakçibaşısı	Masal	Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı	Anı
Ödevsiz Gezen	Hikâye	İstiklal Marşı	Bilgilendirici
Memleket İsterim	Şiir	Bayram Toplantısı	Tiyatro
Dük Oldu Hödük	Hikâye	O Geliyor	Şiir
Tüketicinin Bilinç Gücü	Makale	Tren Rayları	Hikâye
3. Tema / Millî Kültürümüz	Metin Türü	4. Tema / Bilim ve Teknoloji	Metin Türü
Anadolu	Şiir	İlim Kendin Bilmektir	Şiir
Komşuluk	Deneme	Yelkovan Kuşlarının Efsanesi	Efsane
Ben Bir Küçük Kilimim	Hikâye	Perseid Göktaşı Yağmuru	Bilgilendirici
Nasreddin Hoca	Bilgilendirici	Bu Robotların Esin Kaynağı	Bilgilendirici
Atasözü Sevgisi	Hikâye	Hayvanlar	
5. Tema / Biz ve Değerlerimiz	Metin Türü	6. Tema / Sanat ve Toplum	Metin Türü
Karagöz ile Hacivat İncelik	Tiyatro	Sanatın En Kırılgan Hâli	Bilgilendirici
Sabır Sularında	Hikâye	Yumurta Oyma Sanatı	
Dedemin Cep Saati	Şiir	Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı	Hikâye
İstanbul'un Fethinden Viyana Kapılarına	Biyografi	Alfabeden Kaçan Harflerin Macerası	Şiir
		Sahibini Arayan Keman	Hikâye
		Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor	Bilgilendirici
7. Tema / Sağlık Spor ve Oyun	Metin Türü	8. Tema / Dünya ve Çevre	Metin Türü
Oyun Tasarımı	Bilgilendirici	Balık Adamlar	Hikâye
Spor	Şiir	Çöpler ve Geri Dönüşüm	Bilgilendirici
Babannemin Soğanları	Hikâye	Parpat Dağı'nın Esrarı	Fantastik Roman
Patates	Deneme	Ağaçlarımızı Takdim Ederim	Şiir

Örneklem

Bu araştırmada incelenmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokullarda okutulmak üzere yayımlanmış 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ele alınmıştır. Kitap, Talim Terbiye Kurulunun 25.07.2016 gün ve 7873929 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Günümüzde çocuklara kazandırılması amaçlanan değerler, özellikle okullarda ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmayla Ortaokul 5.

Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan değerlerin varlığı ve sıklığı betimlenmeye çalışılarak daha sonraki çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda değerlere hangi sıklıkta yer verilmiştir?

Alt Problemler

- 1- Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki değerler temalara göre homojen dağılım göstermekte midir?
- 2- Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda en sık işlenen veya çok az yer verilen değerler hangileridir?

Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırma için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesine başvurulmuştur. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan 36 metin doküman incelenmesi yöntemiyle incelenmiştir. Metinlerin türlere dağılımı şu şekildedir: hikâye (10 metin), masal (1 metin), efsane (1 metin), şiir (8 metin), bilgilendirici (8 metin), anı (1 metin), makale (1 metin), deneme (2 metin), fantastik roman (1 metin), tiyatro (2 metin), biyografi (1 metin). Metinlerde yer alan değerlerin istatistiksel bilgilerine ulaşabilmek için SPSS 22 programından faydalanılmıştır. İnceleme yapılırken analiz birimi olarak cümleler irdelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2008: 246) göre başı ve sonu belirgin analitik bir ünite olması açısından, nitel verinin sayısallaştırılmasında önemli olan cümle, araştırmacının bir nitel veri setine ilişkin temalar veya kategoriler oluştururken kullanacağı en önemli araçtır. Cümleler doküman incelemesiyle çözümlenirken daha önceden Schwartz'ın (1996: 122-123) hazırladığı değerler kod listesinden faydalanılmıştır. Çalışmada birer hafta arayla ders kitabındaki cümleler iki kez incelenmiş ve değerler kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin anlaşılması için dört farklı uzmana rastgele seçilen dört metindeki değerler kodlatılmış, Miles ve Huberman'ın (1994: 64) geliştirdiği formüle göre (Güvenirlik=Görüş birliği/ Görüş birliği+ görüş ayrılığı) güvenirlik katsayısı 0,83 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman'a göre güvenirlik %70'ten daha iyi olmalıdır.

Tablo 2. Değer Türleri ve Tanımları (Schwartz, 1996: 122-123)

DEĞER TÜRLERİ	TANIMLARI
1. Güç: Sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek, sosyal olarak tanınma.
2. Başarı: Sosyal standartlara göre yeterlilik göstererek kişisel başarıya yönelim.	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, etkili olmak, zeki olmak, özsaygılı olmak.
3. Hazcılık: Kişisel zevke ve hazzaya yönelim.	Zevk, yaşamdan zevk almak, istekli olmak.
4. Uyarılım: Yaşamda heyecan ve yenilik arayışı.	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşama sahibi olmak.
5.Öz yönelim: Düşüncede ve hareketlerde bağımsızlık, keşfetme isteği.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgürlük, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak.

6. Evrenselcilik: Anlayışlı olmak, Hoşgörülü olmak, doğanın ve tüm insanların refahını düşünmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzel bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak.
7. İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişiyi koruması ve refahını geliştirmesi.	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, doğru arkadaşlık, olgun sevgi.
8. Geleneksellik: Kültürel veya dini töre ve fikirlere saygı ve bağlı olmak.	Mütevazı olmak, dindar olmak, hayatta var olanları kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak.
9. Uyuma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal normlara aykırı olabilecek dürtü ve hareketlerin sınırlandırılması.	Kibar olmak, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılar değer vermek, kendini denetleyebilmek.
10. Güvenlik: Toplumda var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru, sürekliliği ve güveni.	Millî güvenlik, toplumsal düzenin sürdürülmesini istemek, temiz olmak (kusursuz), aile güvenliği, karşılıklı iyilik yapmak.

Tablo 2'deki değer gruplarına göre cümleler analiz edilirken üç farklı bakış açısıyla cümleler değerlendirilmiştir. Bakış açıları ve örnek cümleler şunlardır:

67

Sadece bir değeri ifade eden cümlelere örnekler

" Bir varmış bir yokmuş, avlanmaktan, şiir yazmaktan ve resim yapmaktan çok hoşlanan bir Padişah varmış." (s. 10) kod değeri: 3 hazcılık (zevk).

" Taa, burunlarının dibine kadar gelmiş acayip gözlü yaratıklar merakla kendilerine bakmıyorlar mı? (S.106) kod değeri: 5 öz yönelim (merak duyabilmek).

"Kış günü herkesin evi barkı olsun." (s.17) kod değeri: 6 evrenselcilik (toplumsal adalet).

" Aciz ve fakir kulun Mehmed'e bu günleri gösterdiğin için sana şükürler olsun Rabbim!" (s.76) kod değeri: 8 geleneksellik (dindar olmak).

"Şehzade Mehmed bunlardan aldığı eğitim sayesinde, daha 21 yaşında topla döküp hisarlar inşa edecek kadar askerlik, mühendislik ve mimarlık bilgisine sahip oldu." (s.74) kod değeri: 2 başarı (yetkin olmak).

Birden fazla değer ifade eden cümlelere örnekler

"Bunu başarmalı, İstanbul'a İslam sancağını mutlaka dikmeliydi." (s.75) kod değerleri: 2 başarı (başarılı olmak) ve 8 geleneksellik (dindar olmak).

"Nasreddin, çocukluğundan itibaren yeni bilgileri edinmekten zevk alan, araştırmacı ve çok meraklı bir kişiydi." (s.50) kod değeri: 3 hazcılık (zevk), 5 öz yönelim (merak duyabilmek).

"Vücut yapıları ve hareket etme biçimleri esinlenildikleri hayvanlara çok benzeyen robotlar, çeşitli görevleri yerine getirmek üzere tasarlanıyor." (s. 61) kod değerleri: 5 öz yönelim (yaratıcı olmak) ve 6 evrenselcilik (doğayla bütünlük içinde olmak).

"En büyük hedefinin, ürettiklerini bir sergide sanatseverlerin beğenisine sunmak olduğunu belirten Eygören, "Esmâ-i Hüsnâ'yı yani Allah'ın 99 ismini yumurta kabukları üzerine işlemek istiyorum." (s. 81) kod değerleri: 5 öz yönelim (kendi amaçlarını seçebilmek) ve 8 geleneksellik (dindar olmak).

"Fatihliğe göz koyduğunu 'Allah'ın ve Peygamberimizin yardımı ile şehri düşman elinden alacağız' sözüyle ilan ediyordu." (s.75) kod değerleri: 2 başarı (başarılı olmak), 8 geleneksellik (dindar olmak), 10 güvenlik (millî güvenlik).

"Ömrünün sonuna kadar, koyunlara, keçilere bakarak, patates, patlıcan, biber, domates ekerek, ineklerden süt sağarak kendi işlerini başkasına yaptırmadan, mutlu bir hayat sürmüş. (s. 13) kod değeri: 3 hazırlık(zevk) ve 4 uyarlım (değişken bir hayat yaşamak).

Değer ifade eden olumsuz cümlelere örnekler

" Ama böyle resim yapmanın da hiç tadı yokmuş ki." (s. 10) kod değeri: 3 hazırlık (zevk).

"Odamızı başka birine vermeye hakkınız yok. (s. 15) kod değeri: 6 evrenselcilik (eşitlik).

"Ben artık keman kursuna gitmek istemiyorum." (s. 89) kod değeri: 5 öz yönelim (bağımsız olmak).

"Dediklerimizi yapmazlarsa insanlığı kötü günler bekliyor." (s. 113) kod değeri: 10 güvenlik (toplumsal düzenin sürdürülmesi).

"Ortanca Gelin, kaynananın öğütlerine kulak asmadı." (s. 49) kod değeri: 9 uyma (itaatkâr olma).

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemi ve alt problemleri temel alınarak elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Değerler Temalara Göre Homojen Dağılım Göstermekte midir?

Bu çalışmada araştırma verilerimizin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek amacıyla normallik testi olan K-S testi uygulanmıştır.

Tablo 3. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Vatandaşlık Bilinci	,238	68	,000	,870	68	,000
Millî Mücadele ve Atatürk	,201	68	,000	,866	68	,000
Millî Kültürümüz	,189	68	,000	,912	68	,000
Bilim ve Teknoloji	,266	68	,000	,855	68	,000
Biz ve Değerlerimiz	,301	68	,000	,822	68	,000

Sanat ve Toplum	,210	68 ,000	,882	68 ,000
Sağlık, Spor ve Oyun	,263	68 ,000	,841	68 ,000
Dünya ve Çevre	,273	68 ,000	,825	68 ,000

30'dan büyük örneklem hacmi için normallik testi olan K-S testi Sig. değerlerinin $0,00 < 0,05$ olması nedeniyle veri setinin normal dağılıma uymadığı tespit edilmiştir.

Toplam 903 ifadenin tamamı analize dâhil edilmiş ve kayıp veri tespit edilmemiştir. Veri seti normal dağılıma uymadığı için ve "Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki değerler temalara göre homojen dağılım göstermekte midir?" alt sorusunu cevaplayabilmek adına parametrik olmayan istatistiksel bir teknik olan ki-kare homojenlik testi uygulanmıştır.

Tablo 4. Temalar Değerler Çapraz Tablosu

		Temalar								
		Vatandaşlık	Millî	Millî	Bilim ve Biz	Sanat ve	Sağlık, spor ve	Dünya ve		
		Bilinci	Mücadele	Kültür	Teknoloji	Değerlerimiz	Toplum	Oyun	Çevre	Toplam
	Güç	15	9	6	2	8	0	0	0	40
	Başarı	12	11	14	5	28	34	7	13	124
	Hazcılık	20	21	18	0	10	33	7	10	119
69	Uyarılım	13	17	0	0	5	11	26	0	72
	Öz-yönelim	14	7	8	25	2	9	8	5	78
	Evrenselcilik	16	8	15	28	5	15	5	74	166
	İyilikseverlik	32	1	8	5	5	5	1	2	59
	Geleneksellik	6	14	26	5	39	6	0	1	97
	Uyma	12	2	4	0	11	16	11	0	56
	Güvenlik	31	29	6	3	7	3	3	10	92
	Toplam	170	119	105	73	120	132	68	115	903

Veriler öncelikle sıklıklarına göre düzenlenerek yukarıdaki tablo yani temalar-değerler çapraz tablosu oluşturulmuştur. SPSS'ye aktarılan veri setinde frekans değerleri ağırlıklandırılarak %5 anlamlılık düzeyinde Pearson Chi-Square değerine ulaşılmıştır. Bu değer Ki-Kare tablosunda serbestlik derecesi ve anlamlılık düzeyi ile elde edilen değerden yüksek çıkması H_0 hipotezinin reddedilmesi alternatif hipotezin kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Buna göre değerlerin temalara dağılımı homojenlik göstermemektedir.

H_0 : Temalar açısından değerler homojendir.

H_1 : Temalar açısından değerler homojen değildir.

Tablo 5. *Chi-Square Tests*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	700,429	63	,000
Likelihood Ratio	632,280	63	,000
Linear-by-Linear Association	6,146	1	,013
N of Valid Cases	903		

Analiz neticesinde %5 anlamlılık düzeyi ve 63 serbestlik derecesine göre Pearson Ki-Kare değeri 700,429 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Sig.=0,00<0,05 olduğuna göre bu değer anlamlı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 6. *Vatandaşlık Bilinci*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	15	8,8
Başarı	12	7,1
Hazcılık	20	11,8
Uyarılım	13	7,6
Öz yönelim	14	8,2
Evrenselcilik	16	9,4
İyilikseverlik	32	18,8
Geleneksellik	6	3,5
Uyma	11	6,5
Güvenlik	31	18,2
Toplam	170	100,0

Ortaokul Türkçe ders kitabı içerisindeki ilk tema olan “Vatandaşlık Bilinci” incelendiğinde kullanılan değerlerin sıklığı şu şekildedir: İyilikseverlik (%18,8), güvenlik (%18,2), hazcılık (%11,8) ; en az işlenen değerse gelenekselliktir (%3,5). İlk temada iyilikseverliğin ve güvenliğin, tüm değerlerin üçte birinden fazla yer aldığı gözlenmiştir. İyi bir vatandaş olma niteliği kazanmada yardımsever, dürüst, bağışlayıcı, sadık, sorumluluk sahibi olma gibi değerlerin olması kaçınılmazdır. Ayrıca toplumsal düzenin sürdürülmesi, aile güvenliği ve millî güvenlik gibi konularda da nitelikli bireyler yetiştirilmesi vatandaşlık bilinciyle doğrudan ilgilidir.

Tablo 7. *Millî Mücadele ve Atatürk*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	9	7,6
Başarı	11	9,2
Hazcılık	21	17,6
Uyarılım	17	14,3
Öz yönelim	7	5,9
Evrenselcilik	8	6,7
İyilikseverlik	1	0,8
Geleneksellik	14	11,8
Uyma	2	1,7
Güvenlik	29	24,4

Toplam	119	100,0
--------	-----	-------

“Millî Mücadele ve Atatürk” temasını analiz ettiğimizde kullanılan değerlerin sıklığı şu şekildedir: güvenlik (24,4), hazcılık (%17,6), uyarılım (%14,3); en az işlenen değerse iyilikseverliktir (%0,8). Bu temadaki değerler incelendiğinde değerlerin yaklaşık dörtte birini güvenlik değeri oluşturur. Millî güvenlik, toplumsal düzenin sürdürülmesi ve aile güvenliği gibi değerlerin bu temada çok yer alması temanın kazanımlarıyla doğrudan ilintilidir.

Tablo 8. *Millî Kültürümüz*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	6	5,7
Başarı	14	13,3
Hazcılık	18	17,1
Uyarılım	0	0
Öz yönelim	8	7,6
Evrenselcilik	15	14,3
İyilikseverlik	8	7,6
Geleneksellik	26	24,8
Uyma	4	3,8
Güvenlik	6	5,7
Toplam	105	100,0

“Millî Kültürümüz” teması incelendiğinde en çok işlenen değerler sırasıyla şunlardır: geleneksellik (%24,8), hazcılık (%17,1), evrenselcilik (%14,3) ; bu temada uyarılım (%0) değerine hiç yer verilmemiştir. Kültürü oluşturan çok fazla unsur vardır. Vücuda getirilen maddi manevi her şey kültür sahasına girmektedir (Kaplan, 2004: 33). Gelenekler de kültürü oluşturan ve kültürün devamını sağlayan önemli bir değerdir. “Millî Kültürümüz “ temasında geleneklere çok fazla yer verilmesinin tema amaçlarıyla doğrudan bir ilişkisi vardır. Ancak temada bütün değerlerin bulunmayışı değer kapsayıcılığı açısından olumsuz bir durumdur.

Tablo 9. *Bilim ve Teknoloji*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	2	2,7
Başarı	5	6,8
Hazcılık	0	0
Uyarılım	0	0
Öz yönelim	25	34,2
Evrenselcilik	28	38,4
İyilikseverlik	5	6,8
Geleneksellik	5	6,8
Uyma	0	0
Güvenlik	3	4,1
Toplam	73	100,0

Dördüncü tema olan “Bilim ve Teknoloji” incelendiğinde en çok vurgulanan değerler sırasıyla evrenselcilik (%38,4) ve öz yönelimdir (%34,2) ; hazcılık (%0), uyarılım (%0) ve uyma (%0) değerlerine yer verilmediği gözlemlenmiştir. Evrenselcilik ve öz yönelim değerleri yaklaşık olarak temanın dörtte üçüne tekabül etmektedir. Evrenselcilik ve öz yönelim değerleri açık fikirli olmayla yaratıcı olmayla doğrudan ilişkili olduğu için bilim ve teknoloji gibi yeniliğe açık

bir temada sıkça yer alması gayet doğaldır ancak değerlerin temaya dağılımına bakıldığında bazı değerlere hiç yer verilmemiş olması temanın değer kapsayıcılığı açısından olumsuz bir durumdur.

Tablo 10. *Biz ve Değerlerimiz*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	8	6,7
Başarı	28	23,3
Hazcılık	10	8,3
Uyarılım	5	4,2
Öz yönelim	2	1,7
Evrenselcilik	5	4,2
İyilikseverlik	5	4,2
Geleneksellik	39	32,5
Uyma	11	9,2
Güvenlik	7	5,8
Toplam	120	100,0

Bu araştırma çalışmasıyla doğrudan ilişkili olan “Biz ve Değerlerimiz” teması incelendiğinde en çok atf yapılan değerler şunlardır: geleneksellik (%32,5), başarı (%23,3), uyma (%9,2). En az atf yapılan değer ise öz yönelimdir (%1,7). Geleneksellik ve başarı değerleri diğer değerlerle kıyaslandığında temadaki değerlerin yarısından fazlasını oluşturmuştur. Tüm değerleri içerisinde barındıran bir tema olması nedeniyle temanın değerleri kapsayıcı bir özelliği bulunmaktadır.

Tablo 11. *Sanat ve Toplum*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	0	0
Başarı	34	25,8
Hazcılık	33	25,0
Uyarılım	11	8,3
Öz yönelim	9	6,8
Evrenselcilik	15	11,4
İyilikseverlik	5	3,8
Geleneksellik	6	4,5
Uyma	16	12,1
Güvenlik	3	2,3
Toplam	132	100,0

“Sanat ve Toplum” teması incelendiğinde başarı (%25,8), hazcılık (%25) ve uyma (%12,1) değerlerine yer verilirken güç (%0) değerine bu temada değinilmediği gözlemlenmiştir. Temadaki değerlerin yarısını başarı ve hazcılık değerleri oluşturmuştur. Söz konusu sanat olduğunda başarılı bir kişilik olmanın yanı sıra yapılanlardan zevk alma temayla doğrudan ilişkilidir. Ancak sanatın içinde barındırdığı yaratıcılığı, özgür olmayı kapsayan öz yönelim değerine bu temada çok az yer verilmesi (% 6,8) dikkat çekici bir konudur.

Tablo 12. *Sağlık, Spor ve Oyun*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	0	0
Başarı	7	10,3
Hazcılık	7	10,3
Uyarılım	26	38,2
Öz yönelim	8	11,8
Evrenselcilik	5	7,4
İyilikseverlik	1	1,5
Geleneksellik	0	0
Uyma	11	16,2
Güvenlik	3	4,4
Toplam	68	100,0

Yedinci tema olan “Sağlık, Spor ve Oyun” incelendiğinde en sık kullanılan değerler sırasıyla uyarılım (%38,2), uyma (%16,2) ve öz yönelimdir (%11,8). Güç (%0) ve geleneksellik (%0) değerlerine bu temada değinilmediği gözlemlenmiştir. Heyecanlı bir hayat yaşama isteği, cesur olmak gibi değerleri içerisinde barındıran “uyarılım” değerinin özellikle spor ve oyunla ilgili bir temada çokça bulunması doğru bir yaklaşım olarak görülebilir. Çünkü oyun çağındaki çocuklar yeni heyecan ararlar, oyunla ve sporla değer öğrenimini içselleştirebilirler. Beden eğitimi ve Türkçe dersinin değerler eğitimi ile ilişkilendirilmesiyle ilgili çalışma yapan Engin’in (2014: 171) yaptığı araştırma sonuçları Türkçe ve Beden Eğitim Öğretim Programları ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi programının etkililiğini ortaya koyar niteliktedir.

Tablo 13. *Dünya ve Çevre*

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	0	0
Başarı	13	11,3
Hazcılık	10	8,7
Uyarılım	0	0
Öz yönelim	5	4,3
Evrenselcilik	74	64,3
İyilikseverlik	2	1,7
Geleneksellik	1	0,9
Uyma	0	0
Güvenlik	10	8,7
Toplam	115	100,0

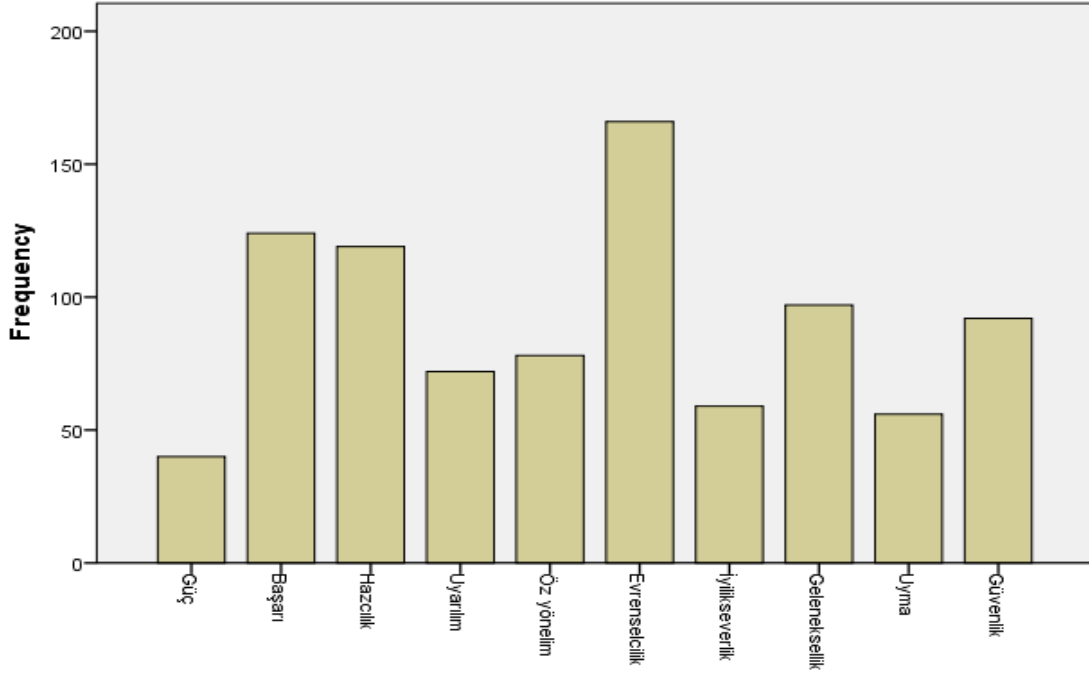
Son tema olan “Dünya ve Çevre” incelendiğinde en sık kullanılan değerler evrenselcilik (%64,3) ve başarıdır (%11,3). Güç (%0), uyarılım (%0) ve uyma (%0) değerlerine ise atıfta bulunulmadığı gözlemlenmiştir. Türkçe Sözlük’te evrensel “evrenle ilgili, bütün insanlığı ilgilendiren, dünya ölçüsünde, dünya çapında” anlamlarına gelmektedir (TDK, 2011: 838). Tanımda da belirtildiği gibi dünyayla ilgili olan bir temada evrenselcilik değerinin fazla yer alması tema kazanımı ile olumlu bir ilişki kurulduğu anlamına gelmektedir. Ancak dünya ve çevre gibi çok genel bir çerçevesi olan bir temada güç, uyarılım ve geleneksellik gibi değerlere hiç yer verilmemesi temanın değerleri kapsayıcılığı konusunda olumsuz bir yapısı olduğunu göstermektedir.

Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında En Sık İşlenen veya Çok Az Yer Verilen Değerler Hangileridir?

Tablo 14. Sekiz Temadaki Değerlerin Dağılım Tablosu

Değerler	Değer sıklığı	Yüzde %
Güç	40	4,4
Başarı	124	13,7
Hazcılık	119	13,2
Uyarılım	72	8,0
Öz yönelim	78	8,6
Evenselcilik	166	18,4
İyilikseverlik	59	6,5
Geleneksellik	97	10,7
Uyma	56	6,2
Güvenlik	92	10,2
Toplam	903	100,0

Tablo 15. Sekiz Temadaki Değerlerin Dağılım Grafiği

Tablo 14 ve 15 incelendiğinde Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı içerisinde en fazla yer alan değer evenselcilik (%18,4) olduğu görülmektedir. İkinci ve üçüncü olarak en fazla yer alan değerler başarı (%13,7) ve hazcılıktır (%13,2). Bu üç değer yaklaşık olarak tüm değerlerin yarısına tekabül etmiştir (%45,3). Kitapta en az değinilen değer ise güç değeridir (%4,4). Bu değeri takip eden değerler uyma (%6,2) ile iyilikseverliktir (%6,5). Değerlerin kitap içerisindeki dağılımına baktığımızda homojen bir dağılım gözlemlenmemektedir. Bazı değerlere (evenselcilik) çok fazla yer verilirken kimi değerlere (güç) çok az yer verilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda üzerinde çok fazla durulan değerler eğitimi, 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na "Değerler Eğitimi" başlığı altında alınmıştır (MEB, 2017: 7).

Değerler, bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte ailede, daha sonra eş zamanlı olarak çevrede ve okulda sürekli karşılaştığı, yaşadığı dünyayı anlamlandırmasında ve soyut düşünmesinde önemli bir yeri olan kavramlar bütünüdür.

Değer inşası, değerli kabul edilenle ilgilidir (Acat, 2012: 138). Ailede, toplumda ve okulda değerli kabul edilen farklılık gösterebilir. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocuklar küçük yaşlarda çok farklı değerlerle karşılaşabilmektedir. Küçük yaşlarda toplumsallaşmayı öğrenmeye çalışan çocuklarda nitelikli bir değer inşası yürütmek için okullarda formel bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Okullar, temel karakter özelliklerini şekillendirmeye ve güçlendirmeye yardımcı olmak için temel rol oynamaktadır (Arthur, 2010: 23). Öğrenim çağındaki her bireyin olumlu ahlaki ve insani nitelikler kazanmasına, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesine ve iyi davranışlar ortaya koymasına yardımcı olacak değerler ve becerilerle donanımlı olarak yetiştirilmesi, eğitim kurumlarının hedefleri arasındadır (Hökelekli: 2011: 292).

Okullarda öğrenciye kazandırılmak istenen değerler özellikle ders kitapları içerisindeki metinlerle sağlanmaktadır. Türkçe derslerinde yer alan metinler aracılığıyla öğrencilere bu değerlerin kavratılması ve bunları hayatlarında uygulamalarına imkân sağlanması öğrencilere daha etkili ve daha nitelikli bir şekilde değerler eğitiminin verilmesini sağlayacaktır (Güven, 2014: 89).

Bu çalışmada Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Schwartz'ın (1996) tasnif ettiği 51 değeri içinde bulunduran 10 değer grubuna göre incelenerek temalara göre değerlerin analizi yapılmış ve kitapta en çok yer alan değerler belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre ilk tema olan "Vatandaşlık Bilinci" temasında iyilikseverlik ve güvenlik değerleri en sık kullanılan değerler olmuştur. Yardımsever, dürüst, sorumluluk sahibi olmak, toplumsal düzenin sürdürülmesini istemek gibi değerlerin vatandaşlık bilinciyle doğrudan ilişkisi olmasından dolayı bu değerlerin temada sıkça yer alması kabul edilebilirdir. Ancak vatandaşlık bilinci oluşumunda geleneksel unsurların da önemli bir yeri olmasına rağmen temada çok az yer verilmesi eleştirilecek bir durum olabilir.

"Millî Mücadele ve Atatürk" temasında değerlerin yaklaşık %25'ini güvenlik değeri oluşturmuştur. Tema kazanımlarıyla güvenlik değerlerinin birbiriyle yakın ilişki içinde olduğundan böyle bir yaklaşım sergilenmiş olabilir.

Üçüncü tema olan "Millî Kültürümüz" temasında en çok geleneksellik değerine yer verilmiştir. Gelenekler, kültürü oluşturan önemli toplumsal veya bireysel alışkanlıklar, inanışlardır. Ancak tema içerisinde uyarılım değerine yer verilmemesi temanın tüm değerleri kapsamaktan uzak olduğunu göstermektedir.

"Bilim ve Teknoloji" temasını incelendiğinde en çok yer alan iki değer evrenselcilik ve öz yönelimdir. Bu iki değer temanın yaklaşık %75'inde görülmektedir. Evrenselcilik ve öz yönelim değerleri; açık fikirli olmak, yaratıcı olmak, merak duyabilmek, kendi amaçlarını seçebilmek, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak gibi değerleri içerisinde bulundurması nedeniyle Bilim ve Teknoloji gibi yeniliklere açık bir temada bulunmaları tema kazanımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Ancak hazcılık, uyarılım, uyma gibi değerlere temada hiç yer verilmemesi temanın tüm değerleri kapsamadığını göstermektedir.

“Biz ve Değerlerimiz” teması değerlendirildiğinde tüm değerleri içermesinden dolayı değer kapsayıcılığı yüksek bir tema olarak nitelendirilebilir. Bu temada en çok geleneksellik ve başarı değerlerine yer verilmiştir.

“Sanat ve Toplum” temasını incelendiğinde başarı ve hazcılık değerlerinin temanın yarısında yer aldığı söylenebilir. Özellikle sanatla uğraşan bireylerin kişisel zevke yönelmeleri ve başarılı olma ihtiyaçları hissetmeleri gayet doğaldır. Bu nedenle temada bu iki değere çok yer verilmiştir. Ancak öz yönelim değeri de sanatla doğrudan ilişkili bir değer olmasına rağmen temada çok az yer verilmiştir. Öz yönelim değeri içerisinde yaratıcı olmak, merak duyabilmek, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak gibi sanatı, sanatçıyı etkileyebilecek önemli değerler bulunmaktadır. Ayrıca bu tema tüm değerleri içerisinde bulundurmayan bir tema olarak ortaya çıkmaktadır.

“Sağlık Spor ve Oyun” temasında en çok yer verilen değerler uyarılım, uyma ve öz yönelimdir. Uyarılım değerini incelendiğinde cesur olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak gibi küçük yaşlardaki çocukların sürekli sergileyebilecekleri değerler olarak görülmektedir. Özellikle oyun çağındaki çocuklar heyecan arar, merak eder, cesur olmaya çalışır ve bundan çok keyif alır. Sever’e (2015: 77) göre çocukların eğlenme, keşfetme ve devinme gerçeği ile uzlaşan, bu gerçeğe uygun karakterlerle çocuğun karşısına çıkan kitaplar, çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakarak yeni okuma eylemlerine kaynaklık etmektedir. Temada kazandırılmak istenen değerleri, spor ve oyunu araç olarak kullanıp çocuklara kazandırmak gizil öğrenme şeklinde gerçekleştirilebilir.

Son tema olan “Dünya ve Çevre” temasında evrenselcilik değerine tüm değerlerin yarısından fazla yer verilmiştir. Tema kazanımlarıyla evrensellik kavramının birbiriyle yakın ilişkide olması nedeniyle böyle bir tercihte bulunulmuş olabilir. Ancak temada güç, uyarılım ve geleneksellik gibi değerlere yer verilmemesi çok kapsayıcı olması beklenen “Dünya ve Çevre” temasının değer kapsayıcılığının çok az olduğunu göstermiştir.

Bu çalışmada Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitabı içerisindeki tüm değerlerin dağılımına bakıldığında değerlerin homojen bir şekilde dağılmadığı gözlemlenmiştir. Çapaoğlu ve Okur’ a (2015:101) göre bir değer vurgulanırken diğer değerler görmezden gelinmemelidir. En fazla yer verilen değerler evrenselcilik, başarı ve haz değerleridir. Bu değerler tüm değerlerin yaklaşık yarısını karşılamaktadır (%45,3). En az yer verilen değerlerse güç, uyma ve iyilikseverlik değerleridir. Bu üç değer temadaki tüm değerlerin %17,1’ini karşılamaktadır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Türkçe ders kitabındaki metinlerde tüm değerlerin işlenmediği, işlenen değerlerin işlenme oranlarının birbirinden oldukça farklı olduğu görülmüştür (Aral, 2006; Doğan ve Gülüşen, 2011; Aktaş ve Çelikipazu, 2011).

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Nitelikli bir eğitim için değerler eğitimine daha fazla önem verilmelidir.
- Ders kitapları içerisindeki temalar oluşturulurken tema-değer uyumunun olmasına önem verilmelidir.
- Değerlerin ders kitabı içerisine dağılımı homojen olmalıdır.
- Değerler kazanım olarak kitaplarda yer alırken özellikle Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları gözetilmelidir.
- Diğer ders kitapları da değerler eğitimi açısından incelenmelidir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Acat, B. (2012), "Öğrenme Sürecinde Değerler ve Öğretmenin Ahlaki (Moral) Liderliği", *Değerler Eğitimi Konferans Bildirileri*, (s.136- 147), Damla Yayınevi, İstanbul.
- Aral, D. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Arthur, J. (2010). *Citizens of character: New directions in character and values education*. Andrews UK Limited.
- Çakır, P. (2013). "Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi." *Turkish Studies, Volume 8/1 Winter*:453-462.
- Çapaoğlu, E. & Okur, A. (2015). "Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler." *Sakarya University Journal of Education, 5/3 (Aralık/December)* ss. 90-104.
- Çelikpazu, E. & Aktaş, E. (2011). " MEB 6,7 ve 8. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi" *Turkish Studies, Volume 6/2 Spring*, p. 413-424.
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2011). "Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi." *Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2)*, 75-102.
- Engin, G. (2014). *Türkçe ve beden eğitimi öğretim programları ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Güven, A. Z. (2014), *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*, Konya: Palet Yayınları.
- Hawkes, N. (2009). *Values Education and Quality Teaching*, Tery lovat, Ron Toomey (Ed.), *Values and Quality Teaching at West Kidlington Primary School* (s.105- 120). Callaghan.
- Hökelekli, H. (2011), *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaplan, M. (2004), *Kültür ve dil*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Lickona, T. (1991), *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*, New York: Bantam Books.
- MEB. (2006) *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2008). *İlköğretim okulu ders kitaplarının değerlendirilmesi*, Ankara: MEB Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi (1-8. Sınıf) öğretim programı*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul)*, Ankara: MEB Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. Baskı). Thousand oaks, CA: Sage.
- Schwartz, S. (1996). *Values priorities and behavior: applying a theory of integrated values system*. erişim: <http://www.palermo.edu/cienciassociales/psicologia/publicaciones/pdf/Psico2/2Psico%2007.pdf> 20.12.2016 tarihinde erişildi.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*, B. Düzçay (Ed.), Ankara: Tudem Yayınevi.

TDK. (2011). *Türkçe sözlük*, 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

UNESCO, http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_d/mod22.html?panel=3#top, 22 Kasım 2016'da erişildi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.